

გ. უგარიჭი

სუფილულოიუმა I-სა და უგარიჭელი ნიქმაღუ II-ს ხელშეკრულება

CTH 46. A. Rs. 17.340. B. Rs 17.369 A.

§ 1. ასე ამბობს მისი უდიდებულესობა, სუფილულოიუმა, დიდი მეფე, მეფე ხათის ქვეყნისა, გმირი: როდესაჲ ითურ-ადუ, მუქიშის ქვეყნის მეფე, ადუ-ნირაი, ნუსაშის ქვეყნის მეფე და აქი-თეშუბი, ნიას (ქვეყნის) მეფე მტრულად იყვნენ განწყობილენი მისი უდიდებულესობის, დიდი მეფის, მათი ზაჭონის ხელისუფლების მიმართ, მათ შეაერთეს თავიანთი ჯარენი: დაიპყრეს უგარიჭის ქვეყნის ქალაქენი, შეავინროვეს უგარიჭის ქვეყანა, ნიქმაღუს, უგარიჭის ქვეყნის მეფის ქვეშევრდომენი ტყვედ ჩაიგდეს. ააოხრეს უგარიჭის ქვეყანა.

§ 2. ნიქმაღუმ, უგარიჭის ქვეყნის მეფემ, მისწერა სუფილულოიუმას, დიდ მეფეს: "თქვენო უდიდებულესობავ, დიდო ხელმწიფევ, ჩემო ზაჭონო, მისხენი ჩემი მტრის ხელიდან! მე ვარ თქვენი უდიდებულესობის, დიდი მეფის, ჩემი ზაჭონის ქვეშევრდომი. ჩემი ზაჭონის მტერს მტრულად ვაქრევი (და) ჩემი ზაჭონის მეგობართან მშვიდობას ვამყარებ. მეფეენი მჩაგრავენ მე". დიდმა მეფემ გაიგონა ნიქმაღუს სიტყვენი და სუფილულოიუმამ,

დიდმა მეფემ, გაგზავნა უფლისწულები და აზნაურები ქვეით (და ეტლოსან) ლაშქართან ერთად უგარიჭის ქვეყანაში. და მათ განდევნეს მტრის ლაშქარი უგარიჭის ქვეყნიდან. (და) მათ დააზრუნეს ნიქმაღუს მისი შეპყრობილი ქვეშევრდომები, რომლებიც მათ (მტერს) ნაარხვეს. (და ნიქმაღუს), უგარიჭის (ქვეყნის მეფემ), დიდი პატივი სწა უფლისწულებს და აზნაურებს. მან მათ ვერცხლი, ოქრო, ზრინჯაო (და) მისწა. მან მიაღწია () ალაღახის ქალაქს მისი უდიდებულესობის, დიდი მეფის, მისი ზაჭონის იქ მისვლამდე და (ასე უთხრა) მის უდიდებულესობას, დიდ მეფეს, მის ზაჭონს: „ საომარ მოქმედებებში ნიქმაღუს არ) არის ჩართული და (სუფილულოიუძამ, დიდმა მეფემ) დაამონმა ნიქმაღუს (ერთგულებს).

§ 3. ახლა სუფილულოიუძამ, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა დადო შემდეგი ხელშეკრულება ნიქმაღუსთან, უგარიჭის ქვეყნის მეფესთან შემდეგი (სიტყვებით): უკეთუ მომავალში ნუსაშის ქვეყნის ლტოლვილები, ან მუქიშის ქვეყნის, ან სხვა ქვეყნების ლტოლვილები შევლენ უგარიჭის ქვეყანაში და მსახურად დაუდებიან უგარიჭის მეფეს, სხვა არწერთი ქვეყნის მეფემ არ უნდა ნაიყვანოს ისინი ნიქმაღუსგან, უგარიჭის ქვეყნის მეფისგან, არც მისი ვაჟების, ან შვილიშვილებისგან, სამუდამოდ. ჩემმა უდიდებულესობამ, დიდმა მეფემ, ეს ხელშეკრულება შესასრულებლად დაადგინა.

§ 4. შემდგომში, უგარიჭის მთელი ქვეყანა, მისი

სასაზღვრო ტერიტორიებით, (მისი) მთებით, მისი მინდვრებით,

§ 5. ... ივარი-აიალის მთამდე, მთა ჰადაგმისთან, ითქითასთან, ფანიშთაისთან, ნაქხათისთან, და ნანას მთასთან, შალომასთან, გულბათასთან, ზამირთისთან, სულაფასთან, მარაილისთან და ხიშილიისთან ერთად.

§ 6. (ახლა) სუფილოლიუშამ, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა, გმირმა, დაუდგინა დაბეჭდილი დოკუმენტის მიხედვით ეს (სასაზღვრო ოლქები), ქალაქები და მთები ნიქმაფუს, უგარიჭის ქვეყნის (მეფეს), და მის ვაყებს, შვილიშვილებს,

§ 7. თუკი ვინმე შერვლის ამ ხელშეკრულების ფირფიტის სიტყვებს, ის დარღვევს ფიქს. ათასი ლვთაება შეიტყობს ამის შესახებ, ტაროსის ლვთაება, ტაროსის მზის ლვთაება, ხათის ქვეყნის ტაროსის ლვთაება, ქალაქ არინას მზის ქალღვთაება, ქირუვათნას ხეზათი, ალაღახის იშთარი, ნუზანის ნიქალი, და მთა ხაზის ტაროსის ლვთაება.

მურსილი II-ს ხელშეკრულება უგარიტელო ნიქმეფასთან

CTH 66 (აქადური) . RS 17.338 + RS 17.349 + RS 17.407 + RS 17.342 + RS 17.351A + RS 17.39 + RS 17.374. B. RS 17.353 + RS 17.357 + RS. 17.04 + RS 19.101 + RS 17.450. C. RS 21.53.

§ 1. ასე ამბობს ჩემი მზე, მურსილი, (დიდი მეფე), მეფე ხათის ქვეყნისა: მე, ... შენს ძმებთან (ერთად), ნიქმეფა, და მე, მეფემ, შენ დაგსვი მამაშენის ტახტზე და მამაშენის ქვეყანა დაგიბრუნე შენ. შენ, ნიქმეფა, შენს ქვეყანასთან ერთად, ჩემი ქვეშევრდომი ხარ. და უკ(თუ) შენ, ნიქმეფა, ფლელიდან მოყოლებული, ხათის მეფეს, (შენს) ბატონს (და) ხათის ქვეყანას არ დაიწავ, შენ დაარღვევ ფირს. როგორც შენთვის, ნიქმეფა, შენი თავი, შენი წოლები, შენი ვაჟები და შენი ქვეყანა ძვირფასია შენთვის, ასევე (მეფის) სხეული, მეფის ჰიროვნება, მეფის ვაჟები და მთელი ხათის ქვეყანა ძვირფასი უნდა იყოს (შენთვის). მომავალში დაიწავი სამშვიდობო ხელშეკრულება ხათის მეფისა, მეფის ვაჟებისა, (მეფის) შვილიშვილებისა და მთელი ხათის ქვეყნისა. ახლა კი შენ, ნიქმეფა, ეახლე მეფეს! მაგრამ თუკი შენ ვერ ახერხებ მოსვლას – იქნებ რამემ დაგაბრკოლა – ამ ფირიდან თავისუფლდები.

§ 2. შენ უნდა იყო მეგობრულად ჩემს მეგობართან და მტრულად – ჩემს მტერთან. უკეთუ ხათის მეფე

ნავა ხანიგალობათის ქვეყნის წინააღმდეგ, ან ეგვიპტის წინააღმდეგ, ან ზაბილონის წინააღმდეგ, ან ალშეს წინააღმდეგ – რომელი (ყრბო) ქვეყნებიერ არის (შენი) ქვეყნის საზღვრებთან და რომლებიერ ხათის მეფის წინააღმდეგ მტრულად არიან განწყობილები, (ან) ის ქვეყნები, (რომლებიერ შენი ქვეყნის საზღვრებთანაა) და მეგობრულები არიან ხათის მეფისა – (მუქიშის ქვეყანა), ალუპო, და (ნუხაშის) ქვეყანა – შემობრუნდი და მტრულად განენყვე მათ წინააღმდეგ, როდესაერ (ხათის) ქვეყნის მეფე მათ შეუტევს. (ყუთუ შენ, ნიქმეფა) მთელი გულით არ დარაზმავ შენს ფეხოსან და (რხენოსან) ლაშქარს, და ყუთუ შენ არ შეებრძოლები (მთელი გულით) მათ, შენ დაარღვევ ფირს.

§ 3. და ყუთუ (მე გამოვიგზავნი) დახმარებას, ნიქმეფა, (დიდებულ აზნაურს, თავის) ფეხოსან და ეტლოსან ლაშქართან ერთად, ანდა, (გამოვაგზავნი ლაშქარს) რომ შეუტეონ სხვა (ქვეყანას) და შენ (ნიქმეფა, მთელი გულით არ დარაზმავ შენს ფეხოსან და რხენოსან ლაშქარს) და (არ შეებრძოლები) მტერს, (არამედ) ჩაიდენ (ზორროტმოქმედებას), და შემდეგნაირად იფიქრებ: (იშის მიუხედავად, რომ ფირის ქვეშა ვარ და ხელშეკრულების ქვეშევრდომი ვარ), დაე, მტერმა დაამარცხოს ისინი, (ან მათ დაამარცხონ მტერი). მე არ მინდა მათ შესახებ არაფრის გაგება – შენ ამით დაარღვევ ფირს. ან თუკი შენ მტერს (გაუგზავნი) და ასე ეტყვი: (ხათის ლაშქარი ახლა) შეტევაზე მოინევს.

(ფრთხილად იყავი!" – შენ დაარღვევ ფირს).

§ 4. და უკეთუ (ვინმე სხვა მტერი აღდგება) ხათის ქვეყნის წინააღმდეგ (და ხათის ქვეყანას შეუტევს), ან თუკი (იგი აუჯანყდება ხათის) მეფეს და შენ, ნიქმეფა, შეიტყობ ამის შესახებ, მაშინ შენ სასწრაფოდ უნდა მოხვიდე დიდი მეფის დასახმარებლად), შენს (ფეხოსან) და ეტლოსან ლაშქართან ერთად. მაგრამ თუკი ეს შეუძლებელია ნიქმეფასთვის, (მაშინ მისი ვაჟი ან ძმა უნდა მოვიდეს სასწრაფოდ ხათის) ქვეყნის დასახმარებლად (თავის ფეხოსან და წხენოსან ლაშქართან ერთად).

§ 5. ხოლო უკეთუ ვინმე გავინროვეზს შენ, (ნიქმეფა, ან...), ან საერთოდ ვინმე, და (შენ გავზავნი ხათის) მეფესთან: (მოდი და მიშველე). მაშინ მეფე (მოვა შენს სამცელად). იგი გამოგზავნის (ან უფლისწულს ან მაღალ აზნაურს, თავის ფეხოსან და წხენოსან ლაშქართან ერთად და ისინი დაამარჯებენ) შენს მტერს.

§ 6. (მე), მეფე (ხათის ქვეყნისა, შენ მიგილე), ნიქმეფა, (ჩემს სამსახურში. თუკი მე გამოგზავნი აზნაურს), ხათის ქვეყნის ფეხოსან და წხენოსან ლაშქართან ერთად უგარიჭში), და (ისინი შემოვლიენ) თქვენს ქვეყანაში, (ნიქმეფამ უნდა იზრუნოს მათზე და გამოკვებოს ისინი). ისინი ძმასავით მოექცევიან მას. (და შენ უნდა დაიჯვა ხათის მეფე). და (შემდგომში), თუკი რომელიმე ხეთელი ზოროტეზას ჩაიდენს (ნიქმეფას

წინააღმდეგ ან გადაწყვეტს ღაიპყროს) ერთ-ერთი მისი ქალაქი, (იგი დაარღვევს ფირს).

§ 7. ღა თყი რომელიმე ტყვე (რომელიღ ღიღმა მეფემ წაიყვანა) შენი ქვეყნიღან, ან ხანიგალზათის ტყვე, ან (ქინზას, ნიას) ქვეყნენის ტყვეები, ან ნყხაშის ქვეყნის ტყვე ან მყქიშის ტყვე – თყი რომელიმე კარი ან ქალი ამ ტყვეებს შორის გაიქრევა (ღა შევა) შენს ქვეყანაში, (შენ არ ყნღა იფიქრო შემდეგნაირად: იმის მიყხეღავად რომ ხელშეკრულებით მე არ ვარ ქვეშევრღომი ღა ფირის ქვეშ, მე არ მინღა არაფრის რღღნა ამის შესახებ). ღაე ისინი ღარჩნენ (ჩემს ქვეყანაში). ნიქმეფამ ყნღა შეიპყროს (ისინი ღა ღაყზრყნოს ისინი ხათის მეფეს).

§ 8. თყი (ვინმე წაგაქეზებს) შენ, ნიქმეფა, (ზოროტის) ამშის ჩაღენაზე, იქნება ეს ხეთი ან (ყვაროტის) მოქალაქე, (ღა შენ, ნიქმეფა, არ შეიპყროზ მას ღა არ გაყვზავნი) ხათის მეფეს, (შენ დაარღვევ ფირს.).

§ 9. ყყთყ ყვაროტის მოქალაქე (მყხოვრები ხათის ქვეყანაში, ან აზნაყრი, ან კარი ან) ქალი მონა – თყ ნიქმეფა (მას) ხათის მეფეს გადასრემს, მან ყნღა შეიპყროს იგი), მაგრამ თყი მეფე (ხათისა მას) არ გადასრემს, (ღა იგი გაიქრევა ღა შენტან მოვა), ღა თყი ნიქმეფა მოიპარავს მას (იგი დაარღვევს ფირს).

§ 10. (თყი რამე მოხღენა), მე, მეფე (ხათისა, გეყვი შენ) საიღყმილოღ ..., მე შენ გეყვი. მაგრამ თყ

(შენ, ნიქმეფა, საიდუმლოდ არ შეინახავ ამ ამბავს),
შენ დაარღვევ ფირს.

§ 11. (თუკი) რომელიმე (მოსახლეობა) დაიძრება და
(მოვა) შენს ქვეყანაში და შენ, ნიქმეფა, (არამეგობრულ
სიტყვებს (ეტყვი) მათ (და მიუთითებ მათ მთებნისაკენ ან
სხვა ქვეყნისაკენ, შენ დაარღვევ ფირს. მეგობრულად
დაელოაპარაკე მათ! უჩვენე მათ (ხათის) გზა! მიერე
(მათ) ლუფი და საჭმელი. (და თუკი) მოსახლეობა
რომელიმე უჩხო (ქვეყნისა), შენუხებულო ომისაგან,
დაიძრება და უგარიჭის ქვეყანაში შემოვა, ნიქმეფამ
(უნდა აიყვანოს ისინი) და მიუყვანოს ხათის (მეფეს).
თუკი ნიქმეფა არ აიყვანს (მათ) და გადასრემს (ხათის
ქვეყნის მეფეს, შენ დაარღვევ) ფირს.

§ 12. თუკი ლტოლვილი (გაიქრევა) ხათიდან და
(მოვა უგარიჭის ქვეყანაში), ნიქმეფა აიყვანს მას (და
დააბრუნებს) ხათის ქვეყანაში. (თუკი შენ არ დააბრუნებ
მას, შენ დაარღვევ) ფირს.

§ 13. თუკი ლტოლვილი გაიქრევა (უგარიჭის)
ქვეყნიდან და მოვა (ხათის) ქვეყანაში, ხათის ქვეყნის
მეფე (არ შეიპყრობს და არ დააბრუნებს მას. ეს
არ არის დაშვებული, რომ ხათის ქვეყნის მეფემ
(დააბრუნოს ლტოლვილები. თუკი ლტოლვილი) მოვა
(უგარიჭის ქვეყანაში) ხანიგაღმათიდან (ან სხვა
ქვეყნიდან), ნიქმეფამ არ უნდა დააყოვნოს, არამედ
უნდა გაუშვას ის ხათის ქვეყანაში). თუკი ის დააყოვნებს
(შენ დაარღვევ ფირს).

§ 14. და რაჯ ნიქმეფას (სურს, მას შეუძლია მოთხოვოს ხათის მეფეს, და მას შეუძლია აილოს ყველაფერი, რასაჯ მისრემს მას) ხათის მეფე (მან არ უნდა აილოს რამე, რასაჯ ხათის მეფე არ მისრემს).

§ 15. და მე ... ნიქმეფა და მას კარგად მოექრევი - თუკი შენ, ნიქმეფა, ... არ მოგნონს ხათის ქვეყნის) და მურსილის, დიდი მეფის, ხათის მეფის მფარველობაში ყოფნა (ექებ სხვა სამეფოს მფარველობას - ხანიგალობათისას (თუ ეგვიპტისას) - თუკი შენ ეძიებ სხვა დიდი მეფის მფარველობას - (შენ დარღვევ ფირს). და (ათასი ღვთაება) შეიკრიბება (ამ ხელშეკრულების დასაღებად. და ისინი მოისმენენ და მონმეებად დადგებიან).

§ 16. (წის მზის ღვთაება, მზის ქალღვთაება) ქალაქ არინასი, (ჭაროსის ჭაროსის ღვთაება, ხათის ჭაროსის ღვთაება, შერი, ხური, ნანას მთა, ხაზის მთა, ზაზრის ჭაროსის ღვთაება, ლაშქრის ჭაროსის ღვთაება, ალეპოს ჭაროსის ღვთაება, რიფლანდას ჭაროსის ღვთაება, ნერიქის ჭაროსის ღვთაება, ლიხინას ჭაროსის ღვთაება, ...-ის ჭაროსის ღვთაება, ხისაშაფას ჭაროსის ღვთაება), სახფინას ჭაროსის ღვთაება, (საფინუვას ჭაროსის ღვთაება, ფითარიქის ჭაროსის ღვთაება), სამუხას ჭაროსის ღვთაება, (ხურმას ჭაროსის ღვთაება), სარისას ჭაროსის ღვთაება, (ხელფის) ჭაროსის ღვთაება, (უღას) ჭაროსის ღვთაება, (ქირუვათნას) ჭაროსის ღვთაება, ისხუფითას (ჭაროსის ღვთაება, უგარიჭის) ჭაროსის

ღვთაება.

§ 17. მზრუნველი ღვთაება, ხათის მზრუნველი ღვთაება, წიხარია, (ქარზი), ხაფანთალოია, ქარახნას მზრუნველი ღვთაება, სოფლოების მზრუნველი ღვთაება, მონადირის ჩანთის მზრუნველი ღვთაება, ეა, ალოათუ, თურმითას თელიფინუ, თავინიას თელიფინუ, ხანხანას თელიფინუ, ფირვა, ასქასეფა.

§ 18. მთვარის ღვთაება, მინის ზაჭონი, ისხარა, ფირის ქალოღვთაება, (ხემათი, რის ქალოღვთაება, იშთარი), სოფლოების იშთარი, ნინეკეს იშთარი, ხათარინას იშთარი, ნინათა, ქულითა, ომის ღვთაება, ხათის ღვთაება, (ილოიას ომის ღვთაება, არჩიას ომის ღვთაება), იარი, ზაფანა.

§ 19. ხურმას ხანთითასუ, სამუხას აზარა, ანქუვას ქათახა, ქათაფას დელოფალი, (თახურფას ამაჰა), ღუნას ხალოარა, ხუფისნას ხუვასანა, ისხუფითას თაფისუვა, (ლონდას) ქალოზაჭონი, ლონდას ქუნიავანი, ქინზას ..., ლიზანის მთა, სარინას მთა, ფისაისას მთა, მთაში მუხოვრები ღვთაებანი, ზაზრის ღვთაებანი, (ერეშქიგალი), ხათის ყველა ღვთაება და ქალოღვთაება, უგარიჭის ყველა ღვთაება და ქალოღვთაება, ყველა უნინდელი ღვთაება: ნარა, ნამსარა, მინქი, (თუხუსი, ამუნქი, ამიზადუ), ანუ, ალოალო, ანთუ, (აფანთუ, ენლილი, ნინლილი), მთები, მღინარეები, ნუაროები, დიდი ზღვა, რა და და მინა, ქარები, ღრუშლოები. ისინი მონმეფ დაუდგებიან ამ ხელომეკრულეზას და ფირუ.

§ 20. (ხელომეკრულეზის და ფირის) ყველა სიჭყვა

დანერილია ამ (ფირფიტაზე) – თუკი ნიქმეფა არ დაიწავს ხელშეკრულებისა და ფიურის სიტყვებს, მაშინ ფიურის (ღვთაებები) განაღდგურებენ ნიქმეფას მის პიროვნებასთან, მის წოლებთან, მის ვაჟებთან, მის შვილიშვილებთან, მის (სახლთან), მის ქალაქთან და მის სამფლორბელოსთან ერთად.

§ 21. მაგრამ თუკი ნიქმეფა დაიწავს (ამ) ხელშეკრულების და ფიურის სიტყვებს, რომელიც (დანერილია) ამ ფირფიტაზე, ამ ფიურის ღვთაებები დაიწავენ (ნიქმეფას), მის პიროვნებასთან, წოლებთან, ვაჟებთან (შვილიშვილებთან, სახლთან, ქალაქთან, ქვეყანასთან) და მის სამფლორბელოსთან ერთად.

სუფილყოლიუმა I-ის წერილი უგარიტელ ნიქმადუ II-ს

§ 1. ასე აშზოზს მისი უფიდებუტელესოზა, დიდი მეფე:
უთხარი ნიქმადუს.

§ 2. ვინაიდან ნუხაშისა და მუქიშის ქვეყნები
მტრულად არიან განწყობილოები ჩემს მიმართ, შენ,
ნიქმადუ, არ უნდა დაუშეგოზრდე მათ. როგორც ადრე
შენი წინაპრები კარგად იყვნენ განწყობილოები ხათის
ქვეყნის მიმართ და არა მტრულად, ახლაც შენ, ნიქმადუ,
შენც მტრულად უნდა განენყო ჩემი მტრის წინააღმდეგ
და მეგოზრულად – ჩემი მეგოზრის მიმართ. და თუკი
შენ, ნიქმადუ, ყურს დაუგდებ და დაირავ დიდი მეფის,
შენი ზაჭონის ამ სიტყუებს, აურელიებლად დაიშასახურებ
დიდი ზაჭონის, შენი ზაჭონის კეთილოგანწყოზას.

§ 3. ახლაც შენ, ნიქმადუ, შეასრულო სამშვიდოზო
ხელოშეკრულოება ხათის ქვეყანასთან. მომავლოში ნახავ,
როგორ ექრევა დიდი მეფე ნუხაშის ქვეყნის და
მუქიშის ქვეყნის მეფეებს, რომლოებმარ უარყვეს ხათის
ქვეყანასთან დადებულო სამშვიდოზო ხელოშეკრულოება
და დიდი მეფის, მათი ზაჭონის მტრებად იქრენენ.
მომავლოში შენ, ნიქმადუ, უნდა ენლო დიდი მეფის,
შენი ზაჭონის სიტყუებს.

§ 4. და თუკი ყველო მეფე გამოუშვეზს თავიანთ

ლაშქარს ჩემი ქვეყნის წინააღმდეგ, შენ, ნიქმაღუ, არ ენდო მათ. გამოიმიგზავნე მარნე სასწრაფოდ და იგი მაღლე მოვიდეს!

§ 5. და თუკი შენ, ნიქმაღუ, ფხას გამოიჩინე და შენი ლაშქრით შეუტევე ნუხაძის ქვეყნის ლაშქარს, ან მუქიძის ქვეყნის ლაშქარს, შენ მათ ვერავინ წაგართმევს. ან თუკი ნუხაძის ქვეყნის, ან მუქიძის ქვეყნის ლაშქარი შენს ქვეყანაში მოვა ლტოლვილებად, ვერავინ ვერ წაგართმევს შენ მათ. ან თუკი შენი მხარის ქალაქები მტრულად განენწყობიან შენს წინააღმდეგ, და შენ შეებრძოლები მათ და დაამარცხებ მათ, ვერავინ ვერ წაგართმევს მათ შენ. თუკი მომავალში დიდი მეფე დაამარცხებს ამ მეფეებს, მაშინ დიდი მეფე შენ ხელშეკრულების დაბეჭდილ ფირფიტას გადმოგერემს.

მურსილი II-ს შრომანება უგარიჭის საზღვრების დადგენის შესახებ

§ 1. (ასე ამბობს) მისი უდიდებულესობა, მურსილი, დიდი მეფე, მეფე (ხათის ქვეყნისა, ძე) სუფილუციიჟმასი, გმირისა:

§ 2. (რაც შეეხება) მუქიძის ქვეყნის სასაზღვრო მხარის ქალაქებს, (რომლებიც) სუფილუციიჟმამ გადასწა ნიქმადუს, უგარიჭის ქვეყნის (მეფეს). ხელშეკრულების ფირფიტაზე – ახლა, როდესაც ნიქმეფა, ნიქმადუს ვაჟი ეახლა დიდ მეფეს და უთხრა: მუქიძის ქვეყნის ხალხმა მიჩვილა მე, ნიქმეფას, ამ ქალაქების გამო. და როდესაც მურსილიმ, დიდმა მეფემ განიხილა ეს საქმე, მან დაადგინა, რომ ეს ქალაქები უგარიჭის ქვეყანას ეკუთვნოდა უხსოვარი დროიდან. და ამის გამო, ახლა, მურსილიმ, დიდმა მეფემ, ისინი ნიქმეფას, უგარიჭის ქვეყნის მეფეს გადასწა.

§ 3. (მზის ღვთაების მთის ტერიტორიასთან ერთად რათისა,), ზითუხუცივისთან, თავის მთიან რეგიონთან ერთად (და) მთა ზირჩიხესთან) – საზღვრამდე, (ზიმარი) ხუნდურაძის ნულოვამდე, ( ) მთა ხემმარაძისთან ერთად, ( ), აზახარუვა, იარქანი, ( ), ქანზათა, მაგდალას მთა ფითხანას გზაჯვარედინამდე, ქიზურის (ტერიტორია), მთა აძამთიხესთან ერთად (და)

მთა მათრანის ტერიტორია, ხულოური, ალულო, იალოდა, მირარი, ნაშა (?), ულომუვა, იათბა, იაქუნამე, ხენზურივა, ნიღანი, ქამაქი, ხურბახულონი (-)ის ტერიტორიასთან ერთად, შანიზულა, ხალო(), ნაფმათი, ბაქ(), ურა(?) თავის მთიან მხარესთან ერთად, ფუგულე, (), შეთა, იანივა, () მთა იგარი-აიალის მხარემდე მთა ჰადამეისთან ერთად, (იოქითა), ფანიშთაი), (ნაქხათი), ხალოფი, შალომა, (გულბათა), ზამირთი), სულადა, (მარაილი), და ხიმილილი ზღვის შუაგულში.

§ 4. (ადრე) სუფილოლიუმამ, დიდმა მეფემ, (მეფემ ხათის ქვეყნისა, გმირმა), საზღვარი დაუდგინა ნიქმაღუს, (უგარიჭის ქვეყნის მეფეს), თავისი მინდვრებით, (მთებით) და (ქალაქებით. ახლა) მურსილიმ, (დიდმა) მეფემ, ისინი (ნიქმეფას), უგარიჭის ქვეყნის მეფეს სამუდამოდ მისწა (და) მის ვაჟებს (და შვილიშვილებს). მომავალში მუქიშის ხალობა არ უნდა უჩივლოს ნიქმეფას და მის ვაჟებსა თუ შვილიშვილებს ამ (ქალაქების თაობაზე). ეს ფირფიჭა პასუხს გასწემს მას, ვინც იჩივლებს.

§ 5. (და) ათასი ღვთაება შეიჭყობს, თუ ვინმე დაარღვევს ამ ფირფიჭის სიჭყვებს. რის ტაროსის ღვთაება, რის მზის ღვთაება, ხათის მზის ღვთაება, ხათის ტაროსის ღვთაება, არინას მზის ღვთაება, ქირყვანას ხებათი, ალოლოახის იშთარი, (ნუბანის) ნიქალი და მთა ხაზის (ტაროსის ღვთაება) შეიჭყობენ (მის შესახებ).

მურსილი II-ს შრომანება უგარიჭის ხარკის დადგენის შესახებ

§ 1. ასე ამბობს მურსილი, დიდი მეფე, მეფე (ხათის) ქვეყნისა, სუფილსულიუძას ძე, დიდი მეფე, გმირი: დიდი ხნის წინათ უგარიჭის ქვეყნის მეფე და სიანუს ქვეყნის მეფე ერთნი იყვნენ. ნლეზი გავიდა, აზდი-ანათი, სიანუს ქვეყნის მეფე, გამოეყო ნიქმეფას, უგარიჭის ქვეყნის მეფეს და ქარგამიძის ქვეყნის მეფეს მიაშურა, ასე რომ, ახლა მის მფარველობაშია. და მურსილიმ, დიდმა მეფემ, გადასწა აზდი-ანათი, სიანუს ქვეყნის მეფე და მისი ვაჟები, უგარიჭის მეფისგან ქარგამიძის ქვეყნის მეფის ქვეშევრდომობაში. დაზეჭდილი ფირფიტის თანახმად, მან გადასწა სიანუს თავის ქალაქებიანად მის მფლორბელობაში და უშნათუ, მის ქალაქებიანად მის მფლორბელობაში, მისი სასაზღვრო მხარეებითა და მთებით, ქარგამიძის მეფეს. მაგრამ, როდესაუ ნიქმეფა, უგარიჭის მეფე, ეახლა მურსილის, (დიდ მეფეს) და ასე მოახსენა: დიდმა მეფემ ეს ქვეყანა ახლა ორ მესამედად აქრია, რაუ ადრე იყო. (ხათის აზნაურებისთვის) დაკისრებული ხარკის ოქრო და ძღვენი ძალიან მძიმეა ქვეყნისათვის.

... 500 შვეკლი ოქრო ხარკად ...

§ 2. ...(1 ვერცხლის თასი, ერთი) სელის ნაჭერი,

100 შკეელი ნითელი მატყლი, და (100 შკეელი) ლურჯი (მატყლი) ხუბურთანურისთვის.

§ 3. (ერთი) ვერცხლის (თასი), ერთი სელის ნაჭერი, 100 შკეელი ნითელი (მატყლი), 100 შკეელი ლურჯი მატყლი (მეორე) ზუბურთანურისთვის.

§ 4. ერთი ვერცხლის თასი, ერთი სელის ნაჭერი, 100 შკეელი ნითელი მატყლი, 100 შკეელი ლურჯი მატყლი სარავის ზაჭონისთვის.

§ 5. ერთი ვერცხლის თასი, ერთი სელის ნაჭერი, და 100 შკეელი ნითელი მატყლი კეზირისთვის. დიდმა მეფემ ასე დაუდგინა საჩუქრები უგარიჭის მეფეს. მან ამაზე მეტი არაფერი არ უნდა გადაუხადოს აზნაურებსა და უფლისწულებს.

§ 6. და, თუკი უფლისწული ან აზნაური ხათის ქვეყნიდან მოვა უგარიჭის ქვეყანაში მაწნებთან ერთად, თუ უგარიჭის ქვეყნის მეფეს გაუხარდებდა მისი მოსვლა, მან უნდა აჩუქოს (უფლისწულს) საჩუქარი. თუ ამის სურვილი არ აქვს, შეუძლია არ აჩუქოს. იგი არ არის ვალდებული.

§ 7. მურსილიმ, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა, ძემ სუფილუციუმასი, დიდი მეფისა, გმირისა, ასეთი ხელშეკრულება დაუდო უგარიჭის ქვეყანას.

ხათყსილი III-ის ზრძანება ქალაქ ყრას ვაჭრებისათვის ყვაროიჭში

§ 1. ხათყსილი, დიდი მეფის, ხათის ქვეყნის მეფის
ზეყედი. ასე ვყთხარი ნიქმეფას:

§ 2. იმის შემდეგ, რაყ შენ მე მითხარი:
შენი ქვეშევრდომი ქალაქ ყრას კაყრბი, ვაჭრები,
მძიმე ჰირობებში იმყოფებინ (ყვაროიჭში). ჩემმა
ყდიდებყლესობამ, ასეთი ზრძანებყლებმა გასყა ქალაქ
ყრას კაყრებისთვის, მათ დამოკიდებყლებმაყე ყვაროიჭის
კაყრებთან. ქალაქ ყრას კაყრებმა ყვაროიჭის ქვეყანაში
ყნდა ივაჭრონ ზაფხყლის მანძილოყე, მაგრამ ზამთარში
მათ ყნდა დატოვონ ყვაროიჭი და გაემგზავრონ თავის
ქვეყანაში. ქალაქ ყრას კაყრებმა არ ყნდა იყხოვრონ
ყვაროიჭის ქვეყანაში ზამთარში. მათ არ ყნდა შეიძინონ
სახლები ან მინდვრები (ყვაროიჭში) თავიანთი ვერყხლით.
მაშინაყ კი, თყ ვაჭარი, კაყრი ქალაქ ყრადან დაკარგავს
თავის ქონებას ყვაროიჭის ქვეყანაში, ყვაროიჭის ქვეყნის
მეფემ არ ყნდა მისყეს მას თავის ქვეყანაში რხოვრების
ყფლებმა. თყკი ყვაროიჭელი კაყრი ფყლოს სთხოვს ქალაქ
ყრას კაყს და არ აქვს საშყალება, რომ დაყზრყნოს,
ყვაროიჭის ქვეყნის მეფემ იმ კაყს ყნდა გადასყეს, მის
ყოლოთან, ვაყებთან, ქალაქ ყრას კაყრებთან, ვაჭრებთან
ერთად. მაგრამ ქალაქ ყრას კაყრებმა, ვაჭრებმა არ

უნდა მოსთხოვონ უგარიჭის ქვეყნის მეფის სახლეობი და მინდვრები. ახლა მისმა უდიდებულესობამ, დიდმა მეფემ, ასე გავარიგე ურთიერთობა ქალაქ ურას კაწებს, ვაჭრებს და უგარიჭის ქვეყნის კაწებს შორის.

ხათყსილი III-ის ბრძანება უგარიჭიდან გაქრული ლტოლვილების შესახებ

§ 1. დაბეჭდილი ფირფიტა თაბარნასი, ხათყსილისა, დიდი მეფისა: თუკი რომელიმე ქვეშევრდომი უგარიჭის მეფისა, ან უგარიჭის მოქალაქე, ან მსახური უგარიჭის მეფის ქვეშევრდომისა გაიქრევა და შევა ხაბირუს მინაზე, მე, ჩემი უდიდებულესობა, დიდი მეფე, არ მივიღებ მას და დავუბრუნებ მას უგარიჭის მეფეს.

§ 2. თუკი უგარიჭის მოქალაქეები დაიხსნიან ვინმეს სხვა ქვეყნისგან თავიანთი ვერცხლით და ის გაიქრევა უგარიჭიდან და შევა ხაბირუში, მე, დიდი მეფე, არ მივიღებ მას და დავუბრუნებ მას უგარიჭის მეფეს.

ფუფუნების ბრძანება უგარიცში ნავების ღანაკარგის შესახებ

§ 1. ასე ამბობს ჩემი უდიდესი უცხოელი
ამისთარამის:

§ 2. როდესაც უგარიცის მოქალაქე და სუქუ
მოვიდნენ მისი უდიდესი უცხოელის წინაშე სამართლის
დასადგენად, სუქუმ ასე თქვა: მისი ნავი შეეჭაბა
სანაპიროს, რადგანაც უგარიცის მოქალაქე ასე ამბობს: –
სუქუმ უგუნურად გამიცეხა ნავი. ჩემი უდიდესი უცხოელი
მათ საქმეს ასე გადაწყვეტს: უგარიცელომა ნავების
უფროსმა უნდა დაიფიროს და სუქუმ უნდა შეეცვალოს
მისი ნავი და საქონელი, რომლებიც დაიკარგა.